

نجوم امت

مرحوم
آیت اللہ العظمیٰ
حاج سید احمد
خوانساری
(رحمة الله عليه)

ولادت و تحصیل

مرحوم آية الله العظمى حاج سيد احمد خوانساری (فرزند مرحوم حاج سيد يوسف) که نسب شريفشان به سى واسطه به حضرت موسى بن جعفر (ع) می رسد و از نوادر اتقياء زمان بودند در ۱۸ محرم ۱۳۰۹ هجری قمری در شهر خوانسار، در خانواده ای روحانی دیده به جهان گشودند.

مقداری از رياضيات و علوم مقدماتی و سطح را در زادگاه خویش از محضر علمای بزرگ آن سامان همچون برادر والا مقام خود مرحوم آيت الله حاج سيد محمد حسن (متوفای ۱۳۳۷ هجری قمری) و نیز شوهر خواهرشان مرحوم آيت الله حاج سيد علی اکبر خوانساری فرا گرفت و سپس برای ادامه تحصیل به اصفهان مهاجرت نمود و در آن شهر (که یکی از حوزه های بزرگ علمی اسلامی بشمار میرفت) از محضر آیات عظام مرحوم حاج مير محمد صادق مدرس اصفهانی و آخوند ملا عبدالکریم گزنی

(متوفای ۱۳۳۹ هجری قمری) و ميرزا محمد علی تویسرکانی، خارج فقه و اصول خوانده و بعد از طی این مراحل برای تکمیل معلومات خود به دارالعلم نجف (علی مشرفه آلاف التحية والسلام) عزیمت نمود و در آن حوزه پربركت، دو سال در درس مرحوم آخوند خراسانی (متوفای ۱۳۲۹ هجری قمری) و چندین سال هم در درس مبرحوم آيت الله حاج سيد محمد کاظم یزدی (متوفی ۱۳۳۷ هجری قمری) و مرحوم آيت الله نائینی و مرحوم آيت الله آقا ضیاء الدین عراقی و اساتید دیگر شرکت جست، تا به مدارج عالییه از علوم مختلف همچون فقه، اصول، فلسفه، رياضيات رسید و سپس در سال ۱۳۳۵ هجری قمری به ایران مراجعت و با اقامت در اراک از محضر مرحوم آيت الله حاج شيخ عبدالکریم حائری (مؤسس حوزه علمیه قم) استفاده های علمی فراوانی برد.

اقامت در قم

بعد از اینکه مرحوم حائری به قم آمده و حوزه علمیه را تأسیس نمودند، مردم اراک از ایشان تقاضا نمودند که مرحوم خوانساری بجای ایشان اقامه جماعت کرده و امورات دینی مردم را اداره کنند، مرحوم حائری هم با این تقاضا موافقت کردند.

حضرت آیت الله اراکی (که از علماء و اساتید بزرگ حوزه علمیه قم هستند) نقل فرمودند که مرحوم حائری تقریباً بعد از شش ماه از عزیمتشان به قم در جلسه ای فرمودند که: ما می خواستیم آقای سید احمد خوانساری اعلم علمای شیعه باشد ولیکن ایشان قناعت کردند که اعلم علمای اراک باشند.

به مجرد اینکه مرحوم خوانساری این قضیه را شنیده و متوجه شدند که رضایت مرحوم حائری در این است که ایشان در قم باشند، همان روز عازم قم شده و در این شهر اقامت گزیدند.

و تقریباً بعد از دو ماه مرحوم حائری محل اقامت نماز جماعت خود را در مدرسه فیضیه به ایشان تفویض کرده و در اولین نماز جماعت هم شرکت جسته و به ایشان اقتدا نمودند.

مرحوم خوانساری در مدتی که در حوزه مقدسه بودند از احترام خاصی برخوردار بوده و از مدرسین و فضیلابزرگ حوزه علمیه بشمار می رفتند.

در درس خارج فقه ایشان شاگردان مبرزی همچون امام موسی صدر شرکت می کردند و علاوه بر خارج فقه و اصول، معظم له از مدرسین فلسفه و ریاضیات نیز شمرده می شدند و حضرت آیت الله العظمی منتظری از جمله شاگردان ایشان در فلسفه می باشند.^۱

اقامت در تهران

در رابطه با عزیمت معظم له به تهران، علامه فقید حاج شیخ آقا بزرگ تهرانی می نویسد: در محرم سنه ۱۳۷۰

(۱) معظم له روزهای پنج شنبه و جمعه نزد مرحوم خوانساری شوارق تلمذ می کردند.

هستند به صف ایستاده و به نوبت به محضر امام شرفیاب می‌شوند. با کمال تعجب دیدیم که مرحوم خوانساری هم جزء همین افراد (نفر شانزدهم) به صف ایستاده و منتظر رسیدن نوبت هستند تا با امام ملاقات کنند.

معظم‌له تا آخر عمر پربرکتش در مسجد حاج سید عزیرالله تهران به اقامه نماز جماعت و تدریس خارج فقه مشغول و عمر پربار خود را در خدمت به اسلام و حوزه‌های علمیه سپری نمود.

مرجعیت تقلید

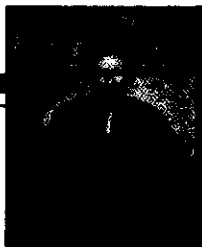
بعد از وفات مرجع کبیر مرحوم آیت‌الله بروجردی جمع کثیری از مردم ایران و برخی از کشورهای دیگر به ایشان رجوع کرده‌ و از ایشان تقلید کردند.

و از تألیفات این فقیه متقی کتاب شریف «جامع المدارک فی شرح المختصر النافع» که فقه استدلالی منقح و مهدّبی است و جامع بین و جازت لفظ و دقت و تحقیق در مطالب می‌باشد و دیگر کتاب «العقاید الحقّة» در علم کلام و حاشیه عروة الوثقی و رساله

که علامه حاج آقا یحیی سجادی وفات کرد، اهالی تهران از مرجع کبیر آیت‌الله العظمی بروجردی (ره) تقاضا کردند که شخصیت با کفایتی را به تهران اعزام دارند تا در مسجد حاج سید عزیرالله، اقامه نماز کرده و به امورات دینی مردم بپردازد و مرحوم بروجردی ایشان را به تهران فرستادند.^۱

مرحوم خوانساری از نظر زهد و تقوا الگویی کم‌نظیر و مبارزه ایشان با هوای نفس، مشهور عام و خاص بود، یکی از فضیلت‌های حوزه نقل می‌کردند او ایلی که امام در تهران به حالت تبعید بسر می‌بردند و ساواک نسبت به ملاقات با ایشان خیلی سخت‌گیری می‌کرد و لکن افراد می‌توانستند با تحمل زحمتی ایشان را ملاقات کنند، یک روز صبح زود عازم دیدار امام شدم، موقعی که به نزدیک منزلی که امام در آنجا تشریف داشتند رسیدم مشاهده کردم افرادی که منتظر ملاقات امام

(۱) نقباه البیروح ۱ ص ۴۶۲ - چاپ دوم

همراه دیگر علماء در بازار تهران به حالت اعتراض نسبت به اعمال دستگاه حرکت می کردند، مورد هجوم پلیس و مأموران امنیتی قرار گرفته و مقداری از ناحیه پا جراحت برداشتند، و اعلامیه های متعددی در همان روزها از طرف ایشان منتشر شد که نمونه ای از آن را می آوریم:

عملیه فارسی و عربی و رساله مناسک حج است. و ملاحظه ادب در مقام استدلال حاکی از نفسانیات پاک و روحیه منزه ایشان است.

معظم له در شروع نهضت اسلامی سهمی بسزا داشته و حق بزرگی نسبت به شکل گیری پایه های اولیه انقلاب دارند، حتی در همان ایام، موقعی که به

بسم الله الرحمن الرحيم

انا لله وانا اليه راجعون

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد وآله الطاهرين ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم.

حوادث اسف آوریکی دو روز اخیر که منجر به قتل و جرح یک عده مردم بی گناه و توقیف حضرت آیه الله خمینی و آیت الله قمی و دیگر آقایان عظام شده است، موجب کمال تأثر و تأسف حقیر گردید. با کمال تعجب مشاهده می شود مسئولین امنیت کشور با نهایت گستاخی حضرات آقایان مراجع عظام و علماء اعلام دامت برکاتهم را موافق اموری که مابینت آنها با شرع مطهر، محرز و مکرر تذکر داده شده است، جلوه می دهند.

حقیقیر در این موقع حساس لازم می دانم اولیاء امور را متذکر سازم، انجام اینگونه اعمال ضد انسانی نسبت به حضرات علماء اعلام و قتل و جرح مردم بی پناه نه تنها موجب رفع غائله نخواهد بود بلکه جز تشدید امور و ایجاد تفرقه و وخامت اوضاع، اثر دیگری نخواهد داشت. موجب کمال تأسف است که باید

حاریم مقدس اسلام و روحانیت از طرف اولیاء امور این چنین مورد تجاوز قرار گیرد، انالله وانا الیه راجعون. از خداوند متعال عزا سمه مسئلت دارم که اسلام و مسلمین را در کنف عنایات خود از همه حوادث مصون و محروس بدارد و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت والیه انیب. الاحقر احمد الموسوی الخوانساری.

۱۳ محرم ۱۳۸۳

وفات ومدفن

کردند اطراف بیت ایشان اجتماع کرده و به سینه زنی و عزاداری پرداختند و با احترام فراوان و شرکت گسترده پیکر پاک و مطهرش را تشیع و آنگاه جسد، جهت خاکسپاری به شهر قم انتقال یافت و بعد از تشییعی کم نظیر با شرکت مراجع تقلید و علماء و طلاب حوزه علمیه و کلیه طبقات، حضرت آیت الله العظمی گلپایگانی بر این جسد مطهر نماز گزارده و در کنار مرقد حضرت فاطمه معصومه (سلام الله علیها) به خاک سپرده شد.

و در ختام این مقال پیام حضرت آیه الله العظمی امام خمینی و حضرت آیه الله العظمی گلپایگانی و حضرت آیه الله العظمی منتظری را در این رابطه می آوریم:

و سرانجام این عالم بزرگوار پس از ۹۶ سال عمر با عزت بر اثر کسالت در اولین ساعات بامداد روز شنبه مورخه ۶۳/۱۰/۲۹ (۲۷ ربیع الثانی ۱۴۰۵)، ندای حق را لبیک گفته و بدیار باقی شتافت و عالم اسلام و حوزه های علمیه را عزادار ساخت.

به مجرد انتشار خبر رحلت ایشان امام امت با پیامی به حوزه های علمیه تسلیت گفته و درسهای حوزه های علمیه به مدت یک هفته تعطیل و از طرف دولت جمهوری اسلامی ایران در سراسر کشور عزای عمومی اعلام شد و بازار تهران هم به مدت سه روز تعطیل گردید.

مردم مسلمان تهران که از ارتحال این عالم جلیل القدر اطلاع حاصل

بسم الله الرحمن الرحيم
انا لله وانا اليه راجعون

خبر رحلت مرحوم مغفور آیت الله خوانساری رحمت الله عليه موجب تأسف وتأثر گردید.

این عالم جلیل بزرگوار و مرجع معظم که پیوسته در حوزه های علمیه و مجامع متدینه، مقام رفیع و بلندی داشت و عمر شریف خود را در راه تدریس و تربیت و علم و عمل به پایان رسانده حق بزرگی بر حوزه ها دارد. چه این که با رفتار و اعمال خود و تقوا و سیره خویش پیوسته در نفوس مستعد و مؤثر و موجب تربیت بود. از خداوند تعالی برای ایشان رحمت و مغفرت و برای علمای اعلام و حوزه های علمیه صبر و اجر خواستارم.

والسلام علی عباد الله الصالحین
روح الله الموسوی الخمینی
بیست و نهم دیماه سال ۱۳۶۳ هجری شمسی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
بسم الله الرحمن الرحيم
«ثَلَمَةُ لَا تَسُدُّ وَكَسْرٌ لَا يُجْبِرُ»

با کمال تأسف رحلت مرجع عالیقدر، بقیة السلف و اسوه فضائل و تقوا و فقیه اهل بیت، حضرت آیت الله آقای حاج سید احمد خوانساری قدس سره را به آستان اقدس حضرت بقیة الله ارواح العالمین له الفداء و به محاضر علمای اعلام و حوزه های علمیه و به عموم ملت مسلمان و شیعیان جهان تسلیت عرض می کنم. آن فقیه روحانیت در علم و عمل و مخالفت هوی و اطاعت مولی و ترک اقبال به دنیا و انقطاع الی الله و جامعیت علمی و تدریس و تألیف و عبادت و تواضع در بیش از نیم قرن مشار با لبنان و مسلم بین اقران بود. ضایعه رحلت ایشان را نمی توان با

توصیفات و معارف بیان کرد و بیش از حد تصور با فقدان ایشان در حصن و حصین
رخنه افتاد.

انا لله وانا اليه راجعون
محمدرضا الموسوی الکلبایگانی

بسمه تعالی انا لله وانا اليه راجعون

رحلت عالم متقی و مرجع معظم حضرت آیت الله العظمی خوانساری قدس
سره، ضایعه و نلمه ای بود برای اسلام و روحانیت، فقدان چنین شخصیتی بزرگوار
که سالها عمر شریف خود را در حوزه های علمیه صرف تدریس و تربیت طلاب و
فضلاء نمود، موجب نگرانی و تأسف است.

اینجانب این مصیبت را به حضرت بقیة الله الاعظم امام زمان روحی له الفداء
ورهبر بزرگ انقلاب و مراجع معظم و علمای اعلام و حوزه های علمیه و بازماندگان
محترم تسلیت می گویم و از خداوند بزرگ برای آن فقید سعید، رضوان حق تعالی
و علو درجات و برای بازماندگان و منسوبین آن مرحوم صبر جمیل و اجر جزیل و برای
روحانیت معظم اسلام و حوزه های علمیه توفیق صیانت از اسلام و جبران اینگونه
ضایعه های اسفناک را مسئلت دارم.

والسلام علی عبادالله الصالحین
حسینعلی منتظری ۲۹ دیماه ۱۳۶۳